

УДК 342.4:351.751(477)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4249267>

О.І. ЗОЗУЛЯ,

завідуючий науковим сектором порівняльного конституційного та муніципального права Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України, доктор юридичних наук, доцент, м. Харків, Україна; e-mail: oizozulia@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5428-4622>

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

O.I. ZOZULIA,

Head, Department of Comparative Constitutional and Municipal Law, Scientific Research Institute of State Building and Local Government, Doctor of Law, Associate Professor, Kharkiv, Ukraine; e-mail: oizozulia@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5428-4622>

CONSTITUTIONAL BASES OF INFORMATION SECURITY OF UKRAINE

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Постановка проблеми. Розвиток інформаційних технологій, посилення впливу інформації в усіх сферах суспільних відносин і поширення кіберзлочинності підвищують важливість забезпечення інформаційної безпеки України, що потребує формування профільного комплексного законодавства на основі конституційних засад і гарантій інформаційної безпеки України. Вказане виявляє необхідність аналізу сучасного стану та напрямків удосконалення конституційного забезпечення інформаційної безпеки України. **Методи.** Для вирішення задач дослідження було використано діалектичний, формально-юридичний, порівняльно-правовий, системно-структурний, логіко-семантичний та інші методи наукового пізнання. **Метою** роботи є поглиблений аналіз теоретичних положень та конституційних засад інформаційної безпеки України, визначення основних рис і особливостей її забезпечення як конституційної функції держави, характеристика конституційних прав людини в інформаційній сфері як об'єкта інформаційної безпеки, а також обґрунтування напрямків розвитку такого конституційно-правового регулювання. **Результат.** Встановлено, що конституційні засади інформаційної безпеки України обмежуються дещо декларативним і фрагментарним закріпленням забезпечення інформаційної безпеки як функції держави, її деяких засад, основних прав людини в інформаційній сфері та підстав їх обмеження. Внаслідок цього й відсутності цілісної державної інформаційної політики норми Конституції України не завжди належним чином виконують свою роль концептуальних засад правового регулювання питань інформаційної безпеки, що негативно позначається на її забезпеченні. В основу забезпечення інформаційної безпеки в Україні мають покладатись принципи пріоритету прав і свобод людини, балансу особистих, суспільних і державних інтересів в інформаційній сфері, верховенства права, своєчасності та адекватності заходів протидії загрозам інформаційної безпеки, громадського контролю в інформаційній сфері. **Висновки.** Обґрунтовано, що пріоритетними напрямками розвитку конституційно-правового регулювання інформаційної безпеки України мають бути: конституційне закріплення сутності забезпечення інформаційної безпеки як функції держави та її принципів, засад інформаційного суверенітету, а також повноважень вищих органів державної влади щодо забезпечення інформаційної безпеки; деталізація змісту конституційних прав та інтересів людини, суспільства та держави в інформаційній сфері, гарантій їх захисту, підстав і порядку обмеження; формування єдиної державної інформаційної політики; упорядкування законодавства з питань інформаційної безпеки, приведення його положень у відповідність до Конституції України та міжнародно-правових засад інформаційної безпеки; ухвалення профільного Закону України "Про засади інформаційної безпеки в Україні". Удосконалення конституційних засад інформаційної безпеки України сприятиме реалізації її пріоритетів щодо гарантування інформаційного суверенітету держави, захисту інформаційного простору України, забезпечення конституційних прав людини в інформаційній сфері.

Ключові слова: Конституція України; інформаційна безпека; принципи; інформаційна політика; права людини; право на інформацію; обмеження

Problem statement. The development of information technologies, strengthening the influence of information in all spheres of public relations and the spread of cybercrime increase the importance of information security of Ukraine, which requires the formation of specialized comprehensive legislation based on constitutional principles and guarantees of information security of Ukraine. This reveals the need to analyze the current state and areas for improving the constitutional ensuring of information security in Ukraine. **Methods.** Dialectical, formal-legal, comparative-legal, system-structural, logical-semantic and other methods of scientific cognition were used to solve the research problems. The **purpose** of the work is an in-depth analysis of the theoretical and constitutional basis of information security of Ukraine, determination of the main features and peculiarities of its ensuring as a constitutional function of the state. Besides, characterization of constitutional human rights in the information sphere as an object of information security, as well as substantiation of the directions improving such constitutional and legal regulation. **Results.** It has been established that the constitutional basis of information security of Ukraine is limited to a somewhat declarative and fragmentary regulation ensuring information security as a function of the state, its some bases, basic human rights in the information sphere and the grounds of their restriction. As a result, and in the absence of a coherent state information policy, the norms of the Constitution of Ukraine do not always properly fulfill their role as conceptual bases of legal regulation of information security issues, which has a negative impact on its ensuring. Information security in Ukraine should be based on the principles of priority of human rights and freedoms, the balance of personal, public and state interests in the information sphere, rule of law, timeliness and adequacy of measures to combat information security threats, public control in the information sphere. **Conclusions.** It is substantiated that the priority directions of the development of constitutional and legal regulation of information security of Ukraine should be constitutional consolidation of the essence of the information security ensuring as a function of the state and its principles. Besides, bases of information sovereignty, as well as powers of higher state authorities to ensure information security; detailing the content of constitutional rights and interests of man, society and the state in the information sphere, guarantees of their protection, the grounds and procedure for restriction. Additional is the formation of a unified state information policy; streamlining the legislation on information security issues, bringing it in line with the Constitution of Ukraine and international legal bases of information security; adoption of the profile Law of Ukraine "On the bases of information security in Ukraine". Improving the constitutional bases of information security of Ukraine will contribute to the implementation of its priorities to guarantee the information sovereignty of the state, to protect the information space of Ukraine, to ensure constitutional human rights in the information sphere.

Key words: *Constitution of Ukraine; information security; principles; information policy; human rights; the right to information; restrictions*

Постановка проблеми

Розвиток інформаційних технологій, розширення засобів та інтенсифікація обігу інформації зумовлюють значний вплив інформаційної сфери на державотворчі процеси, національну безпеку, правозастосування, дотримання й реалізацію прав та інтересів людини і громадянина. У зв'язку з цим в умовах триваючої агресії Російської Федерації, пандемії COVID-19, зростання та ускладнення стану кіберзлочинності питання забезпечення інформаційної безпеки України набувають дедалі більшого значення, що потребує формування сучасного, комплексного законодавства з питань інформаційної безпеки. Разом із тим, сьогодні на відміну від спеціальних нормативно-правових актів, присвячених окремим аспектам інформаційної інфраструктури чи конкретним загрозам у інформаційній сфері, на конституційно-правовому рівні основні засади та гарантії інформаційної безпеки України є належно не врегульованими.

Тому залишаються актуальними питання удосконалення конституційного забезпечення інформаційної безпеки України, в межах якого,

зокрема, Ю.Б. Ірха досліджував обмеження конституційних прав людини в інтересах національної безпеки [1]; С.О. Лисенко – конституційні засади розуміння інформаційної безпеки [2]; Ю.Є. Максименко – теоретико-правові засади забезпечення інформаційної безпеки [3]; В.В. Шемчук – конституційно-правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні [4]. Щодо зарубіжного досвіду правового забезпечення інформаційної безпеки Андреас Мітракас (Mitrakas, 2006) досліджував сутність та наслідки законодавчих і організаційних заходів забезпечення інформаційної безпеки в Європейському Союзі [5]; Кріс Джей Хоффенгл, Барт ван дер Слот та Фредерік Цудервен Боргезіус (Hoofnagle, Sloat and Borgesius, 2019) – особливості регулювання персональних даних та нормативні основи Загального регламенту захисту даних Європейського Союзу [6]; Мікаель Лозе (Lohse, 2020) – правові засади забезпечення безпеки інформації у сфері національної безпеки Фінляндії [7]; Нік Гіффорд (Gifford, 2009) – юридичні ризики інформаційної безпеки [8] тощо. Важливим є дослідження Джоанни Лін Грам

(Grata, 2014) правових питань розуміння інформаційної безпеки, функціонування інформаційної інфраструктури та забезпечення кібернетичної безпеки [9].

Загалом належне забезпечення захищеності інтересів людини, суспільства та держави в інформаційній сфері потребує більш поглибленого аналізу теоретичних положень та конституційних засад інформаційної безпеки України, визначення їх основних рис і особливостей, а також обґрунтування напрямків розвитку такого конституційно-правового регулювання, що і є метою статті. Її новизна полягає у сформульованих напрямках удосконалення конституційних засад інформаційної безпеки України на основі комплексного узагальнення переваг і недоліків чинного конституційно-правового регулювання та відповідної законопроектної практики з урахуванням поточних потреб у забезпеченні інформаційної безпеки. Завданнями статті є аналіз і характеристика міжнародних засад регулювання інформаційної безпеки України, сутності забезпечення інформаційної безпеки як конституційної функції держави, а також конституційних прав людини в інформаційній сфері як об'єкта інформаційної безпеки, зокрема прав на свободу слова, свободу інформації, її конфіденційність, таємницю кореспонденції, повагу особистого життя та інше.

Міжнародні засади регулювання інформаційної безпеки України

Відмітимо, що відносини у сфері інформаційної безпеки фактично врегульовані значною кількістю нормативно-правових актів, різних за юридичною силою, часом прийняття та відображенням у них підходом до забезпечення інформаційної безпеки. Сучасні правові засади інформаційної безпеки України переобтяжені дублюючими та декларативними нормами, нерідко позбавлені належного наукового підґрунтя. Наслідком такої неузгодженості та фрагментарності правового регулювання є відсутність ефективних гарантій та механізмів захисту прав та інтересів людини, суспільства й держави в інформаційній сфері. Становлення глобального інформаційного суспільства зумовлює розвиток міжнародно-правового регулювання питань протидії окремим загрозам інформаційної безпеки, що стимулює міжнародне співробітництво та внутрішню нормотворчість держав у даній сфері з метою забезпечення безпеки кіберпростору. Зокрема, в цьому контексті можна вказати Конвенцію про кіберзлочинність від 23.11.2001

р. [10], яка безпосередньо вплинула на формування матеріального та процедурного законодавства з приводу відповідальності за неправомірний доступ до комп'ютерної системи.

Крім того, на міжнародному рівні визнано й основні права людини в інформаційній сфері, які не тільки віднайшли своє концептуальне вираження у Конституції України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [11], але й потребують більшого розвитку та гарантування іншими конституційно-правовими нормами. Одним із таких прав є, наприклад, право на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на свободу "шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів" (ст.19 Загальної декларації прав людини від 10.12.1948 р. [12], ст.19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. [13]). При цьому, на відміну від Загальної декларації прав людини у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права прямо передбачена можливість обґрунтованого законодавчого обмеження вказаного права з метою дотримання прав інших осіб, охорони державної безпеки та громадського порядку. Такий підхід виявляє подвійну природу інформаційних прав людини, користування якими накладає на неї відповідні обов'язки та відповідальність. У свою чергу, міжнародно-правова норма залишає державі значну свободу розсуду щодо розуміння та застосування підстав обмеження інформаційних прав людини, що потребує належного унормування на конституційно-правовому рівні.

Неодмінною умовою інформаційної безпеки є міжнародно-правова заборона пропаганди війни, національної, расової та релігійної ненависті (ст.20 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р.), реальне дотримання якої сьогодні вже потребує максимального врахування у конституційному законодавстві істотного розвитку інформаційних технологій та оновлення загроз у інформаційній сфері. Іншим важливим аспектом міжнародно-правових гарантій у сфері інформаційної безпеки виступає не тільки заборона незаконного втручання в особисте життя людини чи посягання на таємницю її кореспонденції, але й право на захист закону від такого втручання/посягання (ст.12 Загальної декларації прав людини від 10.12.1948 р., ст.17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р.). Останнє виявляє необхідність конституційно-правового закріплення не лише

загального принципу заборони розголошення конфіденційної, персональної інформації про особу, але й дієвого механізму правового захисту інформаційних прав людини.

У національному законодавстві та правозастосуванні мають бути враховані й інші міжнародно-правові акти, зокрема Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 р., Орхуська конвенція від 25.06.1998 р., Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів від 18.06.2009 р. тощо. Разом із тим, попри значний вплив міжнародного права на законодавство з питань інформаційної безпеки кожної держави сьогодні саме конституційно-правовому регулюванню відводиться провідна роль у правовому визначенні інтересів людини, суспільства та держави, які підлягають захисту в інформаційній сфері, інших засад державної політики у сфері інформаційної безпеки та системи її забезпечення. Водночас слід зауважити на відсутність у Конституції України системного підходу до закріплення засад функціонування інформаційного суспільства та забезпечення інформаційної безпеки. Як зазначає з цього приводу А.Л. Правдюк [14, с.171], фрагментарність і безсистемність визначення конституційних засад забезпечення інформаційної безпеки "ускладнює процеси виявлення й упровадження національних інтересів та їх реалізації".

Забезпечення інформаційної безпеки як конституційна функція держави

Визнання у ст.17 Конституції України забезпечення саме інформаційної безпеки України (а не, наприклад, її національної безпеки в цілому) як найважливішої функції держави, справи всього Українського народу вбачається досить неоднозначним. З одного боку, у такий спосіб на найвищому рівні безпосередньо визнано інформаційну безпеку як конституційно-правове явище та віднесено її забезпечення до основних, пріоритетних функцій держави. Дана конституційна норма попри певну декларативність не тільки є підставою вироблення цілісної державної інформаційної політики та комплексного законодавчого врегулювання питань забезпечення інформаційної безпеки як напрямку діяльності держави, але й сама по собі вже вимагає дотримання та поваги інтересів людини, суспільства і держави в інформаційній сфері. Проте, попри беззаперечну актуальність даної функції держави в умовах формування в Україні інформаційного суспільства та наявності сутте-

вих загроз інформаційній безпеці наразі все ще залишається відсутньою законодавча деталізація змісту функції держави з забезпечення інформаційної безпеки (засад, предмету, суб'єктів, їх повноважень тощо), що істотно ускладнює та знижує ефективність її реалізації.

З іншого боку, не можна однозначно погодитись із конституційним визнанням забезпечення інформаційної безпеки України "справою всього Українського народу". Щонайменше покладення забезпечення інформаційної безпеки України одночасно і на державу, і на Український народ потребує наразі відсутнього чіткого розмежування їх ролі та предметів відання в інформаційній сфері. При цьому, на нашу думку, забезпечення інформаційної безпеки потрібно розглядати як фахову правозастосовну діяльність щодо запобігання, виявлення, припинення та нейтралізації відповідних загроз інтересам людини, суспільства та держави в інформаційній сфері. З огляду на це Український народ (громадянське суспільство) самостійно не спроможний забезпечити інформаційну безпеку України, що фактично може здійснюватися Українським народом через державу в особі уповноважених органів публічної влади, наділених достатніми повноваженнями та примусовими засобами забезпечення дотримання певного правового режиму інформації. Подібну думку свого часу висловлювала й Харківська правозахисна група, вбачаючи популізм у вимозі до Українського народу забезпечити інформаційну безпеку [15].

Згідно Закону України від 04.02.1998 р. № 75/98-ВР [16] інформаційна безпека є невід'ємною частиною політичної, економічної та інших складових національної безпеки. Проте, беручи до уваги відсутність конституційного визначення поняття "інформаційна безпека", вбачається дещо неоднозначним зміст передбаченого ст.17 Конституції України забезпечення інформаційної безпеки України. Адже, якщо у вузькому розумінні інформаційна безпека співвідноситься зазвичай з безпекою інформації, то у широкому аспекті вона охоплює ще й захист від загроз, пов'язаних із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Як також вказує О.В. Олійник, сутність інформаційної безпеки полягає у забезпеченні як права на інформацію та її захист, так і права на захист від інформації та інформаційних впливів [17, с.133]. А визначення інформаційної безпеки у Законі України від 09.01.2007 р. № 537-V [18] загалом є недосконалим і має обмежене застосування,

стосуючись не конкретного нормативно-правового регулювання, а лише концептуальних засад розвитку інформаційного суспільства у 2007–2015 роках.

Також у вказаній конституційній нормі йдеться про інформаційну безпеку саме держави України, прямо не згадуючи захист інтересів людини та суспільства в інформаційній сфері, який, як відомо, є невід'ємною складовою інформаційної безпеки як правового явища. Із цим корелюється визнання у ст.3 Конституції України найвищою соціальною цінністю людини та її безпеки, один із аспектів якої становить інформаційна безпека людини. Тому в даному контексті можна було би говорити про забезпечення інформаційної безпеки не України, а в Україні. Принагідно як недолік зауважимо відсутність чіткої правової дефініції й інших основних понять з питань інформаційної безпеки, а саме "інформаційне суспільство", "інформаційна інфраструктура", "інформаційна сфера", "забезпечення інформаційної безпеки" тощо.

Пріоритетним завданням конституційного регулювання, що пов'язане з розвитком нормативно-правових засад інформаційної безпеки, має бути узагальнене визначення принципів інформаційної безпеки України, які на сьогодні частково залишаються несформульованими, а частково лише опосередковуються різними нормами Конституції України. При цьому, тут відзначимо й термінологічну некоректність визнання окремими вченими потреби розробки не "конституційних принципів інформаційної безпеки", а "конституційних принципів законодавства України про інформаційну безпеку" [2, с.156].

До конституційних принципів інформаційної безпеки насамперед слід віднести пріоритет прав і свобод людини (у тому числі в інформаційній сфері), що згідно ст.3 Конституції України визначають зміст і спрямованість діяльності держави, утверджуються та забезпечуються нею. Суміжним із викладеним принципом є баланс особистих, суспільних і державних інтересів в інформаційній сфері, що зумовлюється основоположним принципом політичного та ідеологічного плюралізму і заборони цензури (ст.15 Конституції України), гарантуванням захисту особи від втручання в її особисте життя, свободою інформації з можливістю її обмеження виключно у законодавчо визначених випадках для забезпечення відповідних суспільних інтересів (ст.34 Конституції України). Тут необхідно зауважити і гарантований ст.8 Конституції України фундаментальний принцип верховенства пра-

ва, що висуває вимоги щодо законності та правової визначеності регулювання відносин в інформаційній сфері, поваги до прав людини, їх судового захисту тощо.

Іншим актуальним принципом інформаційної безпеки, що ще має дістати конституційного закріплення, пропонуємо розглядати своєчасність та адекватність заходів протидії загрозам інформаційної безпеки, що покликано забезпечити дієву нейтралізацію таких загроз, проте не допускаючи непропорційне обмеження свободи інформації. Зазначимо, що у законопроекті від 28.05.2014 р. № 4949 [5] передбачався схожий принцип – "своєчасність і адекватність заходів захисту життєво важливих національних інтересів України від реальних і потенційних загроз інформаційній безпеці". Таке формулювання даного принципу має надто вузький зміст, стосуючись захисту інтересів держави, але не людини і суспільства в інформаційній сфері. При цьому, слід погодитись із В.Я. Василюк і С.О. Климчук [19, с.22] щодо нагальності переходу в інформаційному суспільстві від принципу забезпечення безпеки інформації до принципу забезпечення саме інформаційної безпеки.

У науковій літературі до конституційних принципів інформаційної безпеки також відносять державний і громадський контроль в інформаційній сфері суспільства [2, с.159]. Зокрема вільний доступ громадянського суспільства до інформації покликаний забезпечити додаткову інформаційну безпеку держави через громадський контроль [20, с.62]. На нашу думку, у сучасній демократичній, правовій державі контроль з боку громадянського суспільства за діяльністю держави в інформаційній сфері (зокрема щодо захисту та обмеження відповідних інтересів людини та суспільства) дійсно має становити іманентну засаду забезпечення інформаційної безпеки України.

Забезпечення інформаційної безпеки згідно ст.3 Закону України від 02.10.1992 р. № 2657–XII [21] визначено одним із основних напрямів державної інформаційної політики. Тому належна реалізація державою її функції щодо забезпечення інформаційної безпеки першочергово потребує формування та реалізації відповідної державної інформаційної політики. Саме у нинішній відсутності легітимної державної інформаційної політики А.Л. Правдюк вбачає одну з головних причин браку ефективного правового механізму регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері, зокрема в секторі безпеки [14, с.176]. Виходячи з положень Конституції

України, до пріоритетів державної інформаційної політики серед іншого можна віднести забезпечення реалізації та захист конституційних прав людини, захист конституційного ладу та інформаційного суверенітету держави. Також О.В. Олійник до пріоритетів державної політики інформаційної безпеки слушно включає захист цінностей суспільства та його інформаційного середовища [22, с.75], що відображає спрямованість інформаційної політики на забезпечення інтересів особи, суспільства та держави. Наголосимо, що цілеспрямована, комплексна державна інформаційна політика має змістовно упорядкувати та замінити існуючі різноманітні концепції, стратегії та доктрини у даній сфері (Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні від 15.05.2013 р., Стратегія кібербезпеки України від 15.03.2016 р., Доктрина інформаційної безпеки України від 25.02.2017 р., Стратегія національної безпеки України від 14.09.2020 р. та ін.).

Сьогодні основними законодавчими актами, що регулюють відносини у сфері інформаційної безпеки, є Закони України від 05.10.2017 № 2163–VIII [23] і від 21.06.2018 № 2469–VIII [24], але вони стосуються лише загальних засад забезпечення національної безпеки та кібербезпеки України. При цьому, слід зауважити низку законопроектів (від 07.07.1998 р. № 1207, від 22.09.2004 р. № 5732, від 28.05.2014 р. № 4949), якими передбачалось предметне врегулювання саме питань інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки України. З огляду на це та, зважаючи на потребу усунення недоліків і прогалин існуючих правових засад у даній сфері, вбачається обґрунтованим ухвалення Закону України "Про засади інформаційної безпеки в Україні", який би відповідно до Конституції України комплексно визначав принципи інформаційної безпеки, основні загрози їй, пріоритети державної політики у сфері інформаційної безпеки, організаційно-правовий механізм її забезпечення, об'єкти інформаційної безпеки та статус суб'єктів її забезпечення тощо.

Конституційні права людини в інформаційній сфері як об'єкт інформаційної безпеки

Конституційні права людини в інформаційній сфері є важливою складовою конституційних засад інформаційної безпеки України, зумовлюючи правила інформаційної діяльності, зміст і спрямованість роботи органів публічної влади щодо забезпечення інформаційної безпеки. Так, у Доктрині інформаційної безпеки України від

25.02.2017 р. [25] забезпечення конституційних прав людини на інформацію і на захист приватного життя, доступу до достовірної та об'єктивної інформації та її вільного обігу визначено одними з національних інтересів України в інформаційній сфері. Зокрема забезпечення інформаційної безпеки прямо впливає на "фізичну недоторканість особи, її право на конфіденційність, на свободу слова та на ряд інших важливих конституційних прав" [26, с.124]. Як також слушно зазначає А.Л. Правдюк, юридична визначеність інформаційних прав і свобод є головним критерієм у забезпеченні інформаційної безпеки України та позначається на організації і обов'язках публічної влади [14, с.171]. Права людини в інформаційній сфері розглядаються як "стримуючий фактор свавілля держави" та критерій її обмеження у виборі способів і методів забезпечення інформаційної безпеки [27]. Загалом же в даному контексті можна було би говорити й про існування окремого конституційного права людини на інформаційну безпеку.

Ключовим природним правом людини, що становить основу інформаційного суспільства, є право на свободу слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, яке включає "право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію" (ст.34 Конституції України). У таких умовах завдання інформаційної безпеки України полягає в ефективному забезпеченні запобігання різноманітним зловживанням інформацією, водночас не допускаючи цензуру та загальний превентивний контроль інформаційного простору. Адже саме сприяння створенню, користуванню та обміну інформацією на засадах широкого використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій згідно В.В. Шемчука є одним із основним завдань розвитку інформаційного суспільства в Україні [4, с.138]. При цьому, погоджуємось із С.О. Лисенко, що згідно Конституції України держава має сприяти плюралізму в інформаційній сфері на основі співвідношення потреб та інтересів особи і суспільства [2, с.157]. Тут також маємо зауважити доцільність приведення конституційного формулювання права на свободу слова у відповідність до міжнародно-правових гарантій прав людини, зокрема через закріплення правомочностей "створювати" і "одержувати" інформацію.

Разом із тим, вважаємо, що сьогодні дійсно актуальним є не стільки окреме формулювання у Конституції України права на свободу інформації (як це пропонує О.В. Нестеренко [28]), скі-

льки розширення конкретних гарантій свободи певної інформації (як це, наприклад, передбачено у ст.50 Конституції України щодо права вільного доступу та поширення інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту). Зокрема йдеться про право кожного на доступ до публічної інформації, що наразі лише опосередковується правом вільно збирати інформацію, правом на звернення до органів публічної влади (ст.40 Конституції України), відкритістю їх діяльності. Забезпечення застосування механізму доступу до публічної інформації, визначеного Законом України від 13.01.2011 р. № 2939-VI [29], є невід'ємною складовою інформаційної безпеки України, що має передбачати запобігання не тільки ухиленню від відповіді на запит, наданню неточної інформації, безпідставному віднесенню інформації до інформації з обмеженим доступом, але й (наразі все ще належно не врегульованому) зловживанню правом на доступ до публічної інформації.

Із свободою інформації також пов'язана передбачена ст.54 Конституції України свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, що визначає спрямованість забезпечення інформаційної безпеки на запобігання різноманітним порушенням права інтелектуальної власності (піратство, плагіат тощо) в національному та глобальному інформаційних просторах. З огляду на це розвиток системи охорони права інтелектуальної власності учасників інформаційної діяльності (у тому числі удосконалення засобів технічного захисту таких даних) слід виділити як один із пріоритетів державної інформаційної політики.

Право на свободу слова, включаючи свободу інформації, згідно ст.34 Конституції України може бути обмежене законом з досить широкого кола причин (інтереси національної безпеки і громадського порядку, запобігання злочинам чи розголошенню конфіденційної інформації тощо). Вказане пояснюється тим, що користування свободою слова накладає на особу певні обов'язки щодо дотримання прав та інтересів інших осіб, суспільства та держави. Можливість законодавчого обмеження свободи слова (інформації) в інтересах інформаційної безпеки як складової національної безпеки є дієвим заходом нейтралізації реальних і потенційних загроз інформаційній безпеці. Водночас для забезпечення точного та одноманітного правозастосування наразі все ще залишається актуальним уточнення змісту конституційних підстав обме-

ження свободи слова, а також деталізація порядку їх застосування та гарантій захисту особою своєї свободи слова від неправомірного обмеження з боку органів публічної влади. Адже попри дещо декларативну заборону цензури в Україні, конкретний зміст даного конституційного принципу не дістав належної правової деталізації. Тут також можна погодитись із С.С. Єсімовим щодо доцільності законодавчого закріплення пріоритетності права на повагу особистого життя перед правом на свободу інформації [30, с.75]. Окремого опрацювання потребує й визначення доцільності конституційного закріплення як підстави законного обмеження права на свободу слова та інформації зловживання ним, під яким Н.Б. Новицька розуміє "вихід особи за межі встановленого законом обсягу суб'єктивного права, що спричиняє перевертання призначення права" [31, с.64].

Крім того, в контексті забезпечення інформаційної безпеки досить дискусійним постає передбачений ст.29 Закону України від 02.10.1992 р. № 2657-XII дозвіл поширення інформації з обмеженим доступом, якщо "вона є суспільно необхідною" і право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення. Адже, як зазначає А.Л. Правдюк [14, с.171], нинішні політичні та соціально-економічні реалії викликають загострення розбіжностей між потребою суспільства в розширенні свободи інформації та необхідністю збереження окремих обмежень на її поширення.

У науковій літературі висловлюються також пропозиції щодо закріплення подібного права на доступ до суспільно значущої інформації і у Конституції України [28]. З одного боку, варто погодитись з обґрунтованістю розкриття інформації з обмеженим доступом у разі реального переважання суспільних інтересів над інтересами приватних осіб. З іншого боку, відсутність чітких критеріїв визначення певної інформації "суспільно необхідною" залишає можливість її довільної інтерпретації та зловживання правом на доступ до суспільно значущої інформації, що вже створюватиме загрози інформаційній безпеці України. Адже, як слушно наголошують І.П. Касперський та А.І. Марущак [32, с.109], окреслені у ст.29 Закону України від 02.10.1992 р. № 2657-XII критерії визначення інформації, яка має "суспільний інтерес", є оціночними (наприклад, інформація, яка "свідчить про можливість порушення прав людини") та невичерпними, що у підсумку негативно позначається на правозастосовній практиці. Саме тому першочерговим

постає не стільки конституційне визнання права на доступ до суспільно значущої інформації, скільки удосконалення його існуючих правових засад (і загалом режиму доступу до різних видів "закритої" інформації), у тому числі з метою мінімізації можливих загроз інформаційній безпеці.

Зазначимо, що у ст.32 Конституції України встановлена заборона втручання в особисте і сімейне життя, одним із аспектів якої є заборона "збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди". Вказане безпосередньо покликає забезпечити дотримання інтересів людини в інформаційній сфері, надаючи тільки їй право на власний розсуд визначати порядок і межі ознайомлення з конфіденційною інформацією про таку людини всіма іншими особами й органами публічної влади. При цьому, реалізація даної конституційної гарантії дещо ускладнена фрагментарним окресленням конфіденційної інформації у ч.2 ст.11 Закону України від 02.10.1992 р. № 2657–XII. На невичерпний характер переліку даних про особу, які визнаються як конфіденційна інформація, вказує і Конституційний Суд України у Рішенні від 20.01.2012 р. № 2-рп/2012 [33]. З огляду на це вважаємо, що правова деталізація видів конфіденційної інформації сприятиме не тільки дотриманню прав громадян, але й більш цілеспрямованій діяльності держави щодо забезпечення інформаційної безпеки.

Виключення з заборони збирання та використання конфіденційної інформації про особу без її згоди можуть встановлюватись лише законом "в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини". Інтереси національної безпеки, у тому числі й інформаційної безпеки, та прав людини мають розглядатись як дійсно вагома підстава переважання суспільних інтересів над особистими інтересами людини в інформаційній сфері. Менш беззаперечним є превалювання над інформаційними правами людини інтересів "економічного добробуту", що залишається остаточно нез'ясованою правовою категорією і потенційно може створювати додаткові ризики втручання в особисте життя людини. Крім цього, вимога щодо виключно законодавчого дозволу обробки конфіденційної інформації про особу без її згоди на практиці не завжди дотримується належним чином. Наприклад, як ми раніше вже відзначали [34, с.14–15], через несвоєчасність надання дозволу на обробку певних персональних даних без згоди особи (Законом України від 13.04.2020 р. № 555–IX) до цього часу з моменту запровадження карантину

у зв'язку з пандемією COVID-19 (12.03.2020 р.) мали місце сумнівні випадки приховування фактів захворювання на COVID-19 і збирання державними органами даних про це без згоди громадян.

Вимоги інформаційної безпеки спрямовані на запобігання не тільки несанкціонованому поширенню інформації, але й порушенням доступності інформації. Зокрема йдеться про конституційне право кожного громадянина "знайомитися" в органах публічної влади, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею. Перш за все, інтересам забезпечення інформаційної безпеки відповідатиме уточнення конституційного формулювання даного права як права кожної особи (не лише громадянина) на доступ (а не тільки ознайомлення) до інформації про неї. Такий підхід безпосередньо відповідатиме змісту права особи на доступ до інформації про неї, вже закріпленого ст.10 Закону України від 13.01.2011 р. № 2939–VI. Проте нерідко особа взагалі залишається непоінформована щодо факту, способів, суб'єктів і мети збору, зберігання та/або використання інформації про неї, змісту та достовірності даної інформації, що значно ускладнює реалізацію означеного інформаційного права особи. Розширення конституційних гарантій доступу особи до інформації про себе суттєво збільшить можливості із захисту людиною своїх інформаційних прав і, у підсумку, відповідатиме інтересам інформаційної безпеки в Україні. До того ж розробка подібних державних гарантій реалізації інформаційних прав і свобод людини згідно В.О. Кір'ян [35] є однією з ознак інформаційного суспільства.

Важливе значення для забезпечення інформаційної безпеки має конституційне право на судовий захист "права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації", а також право на відшкодування шкоди, завданої у зв'язку із цим. Тут слід погодитись із А.Л. Правдюком, що розповсюдження у світовому інформаційному просторі неправдивої чи викривленої інформації є однією з основних загроз національній безпеці, а її спростування потребує великих ресурсних затрат [14, с.174]. При цьому, як на нас, з метою захисту усіх інтересів людини в інформаційній сфері має йтися про захист права на спростування не тільки недостовірної, але й неповної інформації, поширення якої також може завдавати істотну шкоду інформаційній безпеці. Слушним постає й гара-

нтування на конституційному рівні поряд із правом на спростування недостовірної інформації суміжного права на відповідь, що наразі передбачено лише у ст.277 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. № 435–IV [36]. Крім того, потребує більшої правової визначеності "право вимагати вилучення будь-якої інформації", що, виходячи з духу даної конституційної норми, слід було би розуміти як право на вилучення недостовірної, неповної інформації про себе і членів своєї сім'ї.

Маємо зауважити неоднозначність окремих останніх законодавчих ініціатив (наприклад, законопроекту від 20.01.2020 р. [37]) щодо врегулювання механізмів протидії дезінформації. З одного боку, вказане сприятиме упорядкуванню існуючих й створенню нових механізмів (цивільно-правового, адміністративного, кримінального характеру) реагування на поширення недостовірної інформації. З іншого ж боку, подібне законодавче врегулювання питань протидії дезінформації може створювати ризики надмірного втручання держави в інформаційну сферу (у тому числі через створення додаткових контролюючих органів), фактично надаючи їй нові можливості обмеження свободи інформації. З огляду на це вважаємо пріоритетним не стільки розширення існуючих правових засобів реагування на поширення недостовірної інформації, скільки усунення їх недоліків і прогалин з урахуванням як інтересів інформаційної безпеки, так і думки громадянського суспільства.

Право на свободу слова та заборона втручання в особисте життя людини доповнюються передбаченою ст.31 Конституції України гарантією таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Доволі широкий предмет даної конституційної заборони дозволяє їй не втрачати актуальності з розвитком сучасних інформаційних технологій, встановлюючи таємницю фактично будь-якої (зокрема електронної) кореспонденції. Водночас лаконічне формулювання у Конституції України принципу таємниці кореспонденції на практиці не виключає її порушення (наприклад, щодо кореспонденції осіб, взятих під варту, та засуджених) або зловживання. Вважаємо, що досягненню цілей означеної конституційної гарантії таємниці кореспонденції сприятиме детальніше врегулювання її змісту та меж, конкретних гарантій захисту та забезпечення таємниці кореспонденції, засад громадського і державного контролю за її дотриманням тощо. Як слушно відзначає А.В. Левченко, мають бути встанов-

лені необхідні правові важелі забезпечення права на таємницю кореспонденції під час використання різних сучасних технічних каналів зв'язку [38, с.93].

При цьому, вбачається дискусійною запропонована О.В. Негодченко трансформація таємниці кореспонденції у "таємницю спілкування" [39, с.59], що логічно мала би включати і таємницю безпосереднього спілкування, але про яку вчений не згадує. Крім того, не можна погодитись із вилученням конституційно визначеної мети порушення таємниці кореспонденції (запобігання злочину чи з'ясування істини під час розслідування кримінальної справи), що дозволяло би необмежено розширювати законом виключення з таємниці кореспонденції, суттєво послаблюючи цим конституційні гарантії інформаційної свободи.

До конституційно-правових засад інформаційної безпеки України можна віднести й інші положення Конституції України, зокрема які визначають повноваження (права та обов'язки) суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки (глави держави, парламенту, уряду, громадян та ін.). Так, як наголошує С.О. Лисенко, конституційно визначена компетенція органів влади визначає природу інформаційного суверенітету держави та є основою правового регулювання інформаційних відносин [2, с.158]. Разом із тим, сьогодні на конституційному рівні врегульовані насамперед лише загальні повноваження таких суб'єктів, які вони можуть використовувати і в інтересах забезпечення інформаційної безпеки (судовий захист інформаційних прав людини, визначення парламентом засад внутрішньої політики, забезпечення главою держави національної безпеки, забезпечення урядом виконання законів України тощо). Водночас виконання конституційної функції держави щодо забезпечення інформаційної безпеки відповідало би й предметне відображення у Конституції України основних спеціальних повноважень окремих суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки. Крім того, варто погодитись із В.В. Шемчуком [4, с.141], що належне конституційно-правове забезпечення мають отримати не тільки інформаційні права людини, але й питання державної інформаційної політики, інформаційного суверенітету, національного інформаційного простору та правопорядку.

Висновки

1. Конституційні засади інформаційної безпеки України обмежуються дещо декларативним і

фрагментарним закріпленням забезпечення інформаційної безпеки як функції держави, її деяких засад, основних прав людини в інформаційній сфері та підстав їх обмеження. Внаслідок цього і відсутності цілісної державної інформаційної політики норми Конституції України не завжди належним чином виконують свою роль концептуальних засад правового регулювання питань інформаційної безпеки, що негативно позначається на її забезпеченні.

2. До пріоритетних напрямків розвитку конституційно-правового регулювання інформаційної безпеки України слід віднести: 1) конституційне закріплення сутності забезпечення інформаційної безпеки як функції держави та її принципів, засад інформаційного суверенітету, а також повноважень вищих органів державної влади щодо забезпечення інформаційної безпеки; 2) деталізацію змісту конституційних прав та інтересів людини, суспільства та держави в інформаційній сфері, гарантій їх захисту, підстав і порядку обмеження; 3) формування єдиної державної інформаційної політики на основі об'єднання існуючих концепцій, стратегій та доктрин у даній сфері; 4) упорядкування законодавства з питань інформаційної безпеки (у тому числі уточнення понятійного апарату), приведення його положень у відповідність до Конституції України та міжнародно-правових засад інформаційної безпеки; 5) ухвалення профільного

Закону України "Про засади інформаційної безпеки в Україні", який би відповідно до Конституції України комплексно визначав принципи інформаційної безпеки, пріоритети державної політики у даній сфері та в цілому систему забезпечення інформаційної безпеки.

3. Забезпечення інформаційної безпеки в Україні має ґрунтуватись на наступних принципах: пріоритет прав і свобод людини; баланс особистих, суспільних і державних інтересів в інформаційній сфері; верховенство права; своєчасність та адекватність заходів протидії загрозам інформаційної безпеки; громадський контроль в інформаційній сфері. Удосконалення конституційних засад інформаційної безпеки України сприятиме реалізації її пріоритетів щодо гарантування інформаційного суверенітету держави, захисту інформаційного простору України та суспільних цінностей, забезпечення реалізації та захисту конституційних прав та інтересів людини в інформаційній сфері.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Дослідження виконано ініціативно без матеріально-фінансової підтримки юридичних чи фізичних осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ірха Ю. Б. Обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина в інтересах національної безпеки України в сучасних умовах. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. № 5. С. 78–88.
2. Лисенко С. О. Конституційні засади розуміння інформаційної безпеки. *Публічне урядування*. 2016. № 4. С. 154–161.
3. Максименко Ю. Є. Теоретико-правові засади забезпечення інформаційної безпеки України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2007. 186 с.
4. Шемчук В. В. Конституційно-правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 3. С. 133–144.
5. Andreas Mitras. Information security and law in Europe: Risks checked? *Information & Communications Technology Law*. 2006. 15:1. P. 33–53. <http://doi.org/10.1080/13600830600557984>
6. Chris Jay Hoofnagle, Bart van der Sloot & Frederik Zuiderveen Borgesius. The European Union general data protection regulation: what it is and what it means. *Information & Communications Technology Law*. 2019. 28:1. P. 65–98. <http://doi.org/10.1080/13600834.2019.1573501>
7. Mikael Lohse. Sharing national security information in Finland. *Information & Communications Technology Law*. 2020. 29:3. P. 279–290. <http://doi.org/10.1080/13600834.2020.1759277>
8. Nick Gifford. *Information Security: Managing the Legal Risks*. Sydney: CCH Australia Limited, 2009. 374 p.
9. Joanna Lyn Grama. *Legal Issues in Information Security*. 2nd edition. Burlington: Jones & Bartlett Learning, 2014. 550 p.
10. Конвенція про кіберзлочинність: від 23.11.2001. *Офіційний вісник України*. 2007. № 65. Ст. 2535.
11. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
12. Загальна декларація прав людини: від 10.12.1948. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. Ст. 3103.
13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: від 16.12.1966 / *Верховна Рада України*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

14. Правдюк А. Л. Конституційно-правові засади інформаційної безпеки України. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 9. С. 169–178.
15. Коментарі до проекту Закону України "Про інформаційну безпеку України" (від 22.09.2004 р. № 5732) / *Харківська правозахисна група*. <http://khpg.org/index.php?id=1105737155>
16. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України: від 04.02.1998 № 75/98-ВР. *Офіційний вісник України*. 1998. № 10. Ст. 376.
17. Олійник О. В. Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки в Україні. *Право і суспільство*. 2012. № 3. С. 132–137.
18. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України: від 09.01.2007 № 537-V. *Офіційний вісник України*. 2007. № 8. Ст. 273.
19. Василюк В. Я., Климчук С. О. Інформаційна безпека держави. Київ: КНТ, Видавничий дім "Скіф", 2008. 136 с.
20. Кантока М. Г. Правове регулювання інформаційної безпеки держави та громадянське суспільство. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2017. Вип. 15. С. 60–62.
21. Про інформацію: Закон України: від 02.10.1992 № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
22. Олійник О. В. Принципи забезпечення інформаційної безпеки України. *Юридичний вісник "Повітряне і космічне право"*. 2016. Т. 4. № 41. С. 72–78.
23. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України: від 05.10.2017 № 2163-VIII. *Офіційний вісник України*. 2017. № 91. Ст. 2765.
24. Про національну безпеку України: Закон України: від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Офіційний вісник України*. 2018. № 55. Ст. 1903.
25. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року "Про Доктрину інформаційної безпеки України": Указ Президента України від 25.02.2017 № 47/2017. *Офіційний вісник України*. 2017. № 20. Ст. 554.
26. Дмитрук І. М. Правове регулювання інформаційної безпеки в Україні. *Молодий вчений*. 2015. № 6(2). С. 123–126.
27. Кормич Б. А. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2004. 42 с.
28. Нестеренко О. В. Право на доступ до інформації в Україні: конституційно-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Харків, 2008. 20 с.
29. Про доступ до публічної інформації: Закон України: від 13.01.2011 № 2939-VI. *Офіційний вісник України*. 2011. № 10. Ст. 446.
30. Єсімов С. С. Шляхи удосконалення нормативно-правового регулювання в сфері інформаційної безпеки. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2013. Вип. 11. С. 73–76.
31. Новицька Н. Б. Правові аспекти зловживання правом на свободу слова та інформації. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. 2013. № 4. С. 60–66.
32. Касперський І., Марущак А. Суспільна значимість як підстава поширення інформації з обмеженим доступом. *Право України*. 2006. № 4. С. 107–110.
33. Рішення Конституційного Суду України: від 20.01.2012 № 2-рп/2012. *Офіційний вісник України*. 2012. № 9. Ст. 332.
34. Зозуля О. І. Громадянські та політичні права людини в умовах запобігання поширенню COVID-19 в Україні. *Форум права*. 2020. № 61(2). С. 6–22. <http://doi.org/10.5281/zenodo.3702447>
35. Кір'ян В. О. Правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2013. 20 с.
36. Цивільний кодекс України: від 16.01.2003 № 435-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 461.
37. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення національної інформаційної безпеки та права на доступ до достовірної інформації: проект Закону України: від 20.01.2020 р. / *Міністерство культури та інформаційної політики України*. https://mkip.gov.ua/files/pdf/Disinformation_Draft_2020.pdf
38. Левченко А. В. Гарантії забезпечення конституційного права на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2019. Вип. 86. С. 86–95.
39. Негодченко О. В. Таємниця кореспонденції, листування, телефонних розмов та спілкування в сучасних умовах: реалії та колізії. *Право і суспільство*. 2013. № 4. С. 55–61.

REFERENCES

1. Irkha, YU. B. (2015). Obmezheniya konstytutsiynykh prav i svobod lyudyny i hromadyanyna v interesakh natsionalnoyi bezpeky Ukrainy v suchasnykh umovakh [Restriction of constitutional rights and freedoms of man and citizen in the interests of national security of Ukraine in modern conditions]. *Visnyk Konstytutsiynoho Sudu Ukrainy*, (5), 78–88 (in Ukr.).
2. Lysenko, S. O. (2016). Konstytutsiyni zasady rozumynnya informatsiynoyi bezpeky [Constitutional principles of understanding information security]. *Publichne uryaduvannya*, (4), 154–161 (in Ukr.).
3. Maksymenko, YU. YE. (2007). *Teoretyko-pravovi zasady zabezpechennya informatsiynoyi bezpeky Ukrainy* [Theoretical and legal bases of information security of Ukraine]. Candidate's thesis (12.00.01). Kyiv (in Ukr.).
4. Shemchuk, V. V. (2018). Konstytutsiyno-pravovi zasady rozvytku informatsiynoho suspil'stva v Ukraini [Constitutional and legal bases of information society development in Ukraine]. *Naukovyy visnyk Natsional'noyi akademiyi vnutrishnikh sprav*, (3), 133–144 (in Ukr.).
5. Mitrakas, A. (2006). Information security and law in Europe: Risks checked? *Information & Communications Technology Law*, 15(1), 33–53. <http://doi.org/10.1080/13600830600557984>
6. Hoofnagle, C. J., Sloot, B. van der, & Borgesius, F. Z. (2019). The European Union general data protection regulation: what it is and what it means. *Information & Communications Technology Law*, 28(1), 65–98. <http://doi.org/10.1080/13600834.2019.1573501>
7. Lohse, M. (2020). Sharing national security information in Finland. *Information & Communications Technology Law*, 29(3), 279–290. <http://doi.org/10.1080/13600834.2020.1759277>
8. Gifford, N. (2009). *Information Security: Managing the Legal Risks*. Sydney: CCH Australia Limited. 374 p.
9. Grama, J. L. (2014). *Legal Issues in Information Security*. 2nd edition. Burlington: Jones & Bartlett Learning. 550 p.
10. Konventsiya pro kiberzlochynnist [Convention on Cybercrim]. (23.11.2001). *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*, 2007, (65), 2535 (in Ukr.).
11. Konstytutsiya Ukrainy [Constitution of Ukraine]. Zakon Ukrainy (28.06.1996 No 254k/96-VR). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, (30), 141 (in Ukr.).
12. Zahalna deklaratsiya prav lyudyny [Universal Declaration of Human Rights]. (10.12.1948). *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*, 2008, (93), 3103 (in Ukr.).
13. Mizhnarodnyy pakt pro hromadyanski i politychni prava [International Covenant on Civil and Political Rights]. (16.12.1966). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (in Ukr.).
14. Pravdyuk, A. L. (2019). Konstytutsiyno-pravovi zasady informatsiynoyi bezpeky Ukrainy [Constitutional and legal principles of information security of Ukraine]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannya nauky i praktyky*, (9), 169–178 (in Ukr.).
15. *Komentari do proektu Zakonu Ukrainy "Pro informatsiynu bezpeku Ukrainy"* [Comments on the draft Law of Ukraine "On Information Security of Ukraine"]. (22.09.2004 No 5732). <http://khpg.org/index.php?id=1105737155> (in Ukr.).
16. Pro Kontseptsiyu Natsionalnoyi prohramy informatyzatsiyi [On the Concept of the National Informatization Program]. Zakon Ukrainy (04.02.1998 No 75/98-VR). *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*, (10), 376 (in Ukr.).
17. Oliynyk, O. V. (2012). Normatyvno-pravove zabezpechennya informatsiynoyi bezpeky v Ukraini [Regulatory and legal support of information security in Ukraine]. *Pravo i suspilstvo*, (3), 132–137 (in Ukr.).
18. Pro Osnovni zasady rozvytku informatsiynoho suspilstva v Ukraini na 2007–2015 roky [On the Basic Principles of Information Society Development in Ukraine for 2007–2015]. Zakon Ukrainy (09.01.2007 No 537–5). *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*, (8), 273 (in Ukr.).
19. Vasylyuk, V. YA., & Klymchuk, S. O. (2008). *Informatsiyna bezpeka derzhavy* [Information security of the state]. Kyiv: KNT, Vydavnychyy dim "Skif" (in Ukr.).
20. Kantoka, M. H. (2017). Pravove rehulyuvannya informatsiynoyi bezpeky derzhavy ta hromadyanske suspilstvo [Legal regulation of information security of the state and civil society]. *Aktualni problemy filosofiyi ta sotsiologiyi*, (15), 60–62 (in Ukr.).
21. Pro informatsiyu [About information]. Zakon Ukrainy (02.10.1992 No 2657–12). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, (48), 650 (in Ukr.).
22. Oliynyk, O. V. (2016). Pryntsyipy zabezpechennya informatsiynoyi bezpeky Ukrainy [Principles of information security of Ukraine]. *Yurydychnyy visnyk "Povityrane i kosmichne pravo"*, 4(41), 72–78 (in Ukr.).
23. Pro osnovni zasady zabezpechennya kiberbezpeky Ukrainy [On the basic principles of cybersecurity in Ukraine]. Zakon Ukrainy (05.10.2017 No 2163–8). *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*, (91), 2765 (in Ukr.).
24. Pro natsional'nu bezpeku Ukrainy [On the national security of Ukraine]. Zakon Ukrainy (21.06.2018 No 2469–8). *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*, (55), 1903 (in Ukr.).
25. Pro rishennya Rady natsionalnoyi bezpeky i oborony Ukrainy vid 29 hrudnya 2016 roku "Pro Doktrynu informatsiynoyi bezpeky Ukrainy" [On the decision of the National Security and Defense Council of

- Ukraine of December 29, 2016 "On the Doctrine of Information Security of Ukraine"]. Ukaz Prezidenta Ukrainy (25.02.2017 No 47/2017). *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*, (20), 554 (in Ukr.).
26. Dmytruk, I. M. (2015). Pravove rehulyuvannya informatsiynoi bezpeky v Ukraini [Legal regulation of information security in Ukraine]. *Molodyy vchenyy*, 6(2), 123–126 (in Ukr.).
 27. Kormych, B. A. (2004). *Orhanizatsiyno-pravovi osnovy polityky informatsiynoi bezpeky Ukrainy* [Organizational and legal bases of information security policy of Ukraine]. Extended abstract of doctor's thesis (12.00.07). Kharkiv (in Ukr.).
 28. Nesterenko, O. V. (2008). *Pravo na dostup do informatsiyi v Ukraini: konstytutsiyno-pravovyy aspekt* [The right to access information in Ukraine: constitutional and legal aspect]. Extended abstract of candidate's thesis (12.00.02). Kharkiv (in Ukr.).
 29. Pro dostup do publichnoyi informatsiyi [On access to public information]. Zakon Ukrainy (13.01.2011 No 2939–6). *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*, (10), 446 (in Ukr.).
 30. Yesimov, S. S. (2013). Shlyakhy udoskonalennya normatyvno-pravovoho rehulyuvannya v sferi informatsiynoi bezpeky [Ways to improve regulatory and legal regulation in the field of information security]. *Naukovi zapysky L'vivs'koho universytetu biznesu ta prava*, (11), 73–76 (in Ukr.).
 31. Novytska, N. B. (2013). Pravovi aspekty zlovzhyvannya pravom na svobodu slova ta informatsiyi [Legal aspects of abuse of the right to freedom of speech and information]. *Naukovyy visnyk Natsionalnoho universytetu derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby Ukrainy (ekonomika, pravo)*, (4), 60–66 (in Ukr.).
 32. Kasperskiy, I., & Marushchak, A. (2006). Suspilna znachymist yak pidstava poshyrennya informatsiyi z obmezhenym dostupom [Social significance as a basis for the dissemination of information with limited access]. *Pravo Ukrainy*, (4), 107–110 (in Ukr.).
 33. Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrainy [Decision of the Constitutional Court of Ukraine]. (20.01.2012 No 2-rp/2012). *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*, (9), 332 (in Ukr.).
 34. Zozulia, O. I. (2020). Hromadyanski ta politychni prava lyudyny v umovakh zapobihannya poshyrennyu COVID-19 v Ukraini [Civil and political human rights in the context of preventing the spread of COVID-19 in Ukraine]. *Forum prava*, 61(2). 6–22. <http://doi.org/10.5281/zenodo.3702447> (in Ukr.).
 35. Kiryan, V. O. (2013). *Pravovi zasady rozvytku informatsiynoho suspilstva v Ukraini* [Legal bases of information society development in Ukraine]. Extended abstract of candidate's thesis (12.00.07). Kyiv (in Ukr.).
 36. Tsyvilnyy kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine]. Zakon Ukrainy (16.01.2003 No 435–4). *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*, (11), 461 (in Ukr.).
 37. *Pro vnesennya zmin do deyakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zabezpechennya natsionalnoyi informatsiynoi bezpeky ta prava na dostup do dostovirnoyi informatsiyi* [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning Ensuring National Information Security and the Right of Access to Reliable Information]. Proekt Zakonu Ukrainy (20.01.2020). https://mkip.gov.ua/files/pdf/Disinformation_Draft_2020.pdf (in Ukr.).
 38. Levchenko, A. V. (2019). Harantiyi zabezpechennya konstytutsiynoho prava na tayemnytsyu lystuvannya, telefonnykh rozmov, telehrafnoyi ta inshoyi korespondentsiyi [Guarantees of ensuring the constitutional right to secrecy of correspondence, telephone conversations, telegraph and other correspondence]. *Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky*, (86), 86–95 (in Ukr.).
 39. Nehodchenko, O. V. (2013). Tayemnytsya korespondentsiyi, lystuvannya, telefonnykh rozmov ta spilkuvannya v suchasnykh umovakh: realiyi ta koliziyi [The secret of correspondence, correspondence, telephone conversations and communication in modern conditions: realities and conflicts]. *Pravo i suspilstvo*, (4), 55–61 (in Ukr.).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:
 Форум права: 63 pp. 32–44 (4).

Related identifiers:

10.5281/zenodo.4249267

http://forumprava.pp.ua/files/032-044-2020-4-FP-Zozulia_6.pdf

http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2020_4_6.pdf

License (for files):

Creative Commons Attribution 4.0 International

Received: 07.09.2020

Accepted: 28.09.2020

Published: 29.09.2020

Cite as:

Зозуля, О. І. (2020). Конституційні засади інформаційної безпеки України. Форум Права, 63(4), 32–44.

<http://doi.org/10.5281/zenodo.4249267>

Zozulia, O. I. (2020). Konstytutsiyni zasady informatsiynoi bezpeky Ukrainy [Constitutional Bases of Information Security of Ukraine]. *Forum Prava*, 63(4), 32–44. <http://doi.org/10.5281/zenodo.4249267>